

[A FELEJTÉS, MINTHA PARAFÁ DUGÓT]

A felejtés, mintha parafa dugót akarnék
elsüllyeszteni, Arkhimédész törvényébe
ütközik. A felhajtóerő, akár a jó
kutyá, mindig visszahozza, amit eldobok.

A juharfáról lependerülő ikerlependék
meg-megrándítja a nyelvem, mintha az a
fémés ízű csók propellerezne a számban.
A felületaktív anyag elbánik a zsírral,
de nem tud mit kezdeni a zománcon
megjelent mimikai ránccal, azzal
a szarkaláb formájú karcolással.

Az agykutatás mai állása szerint,
nem a tárgyak tehetnek róla, hogy
kísértetet látok, hanem a mandulamag.
Az érzelmes emlékek jó pásztora.

Amíg együtt voltunk, csak annyinak
tűntél, akár a szervezetbe fecskendezett
legyengített vírus, alaposan kitanult
az immunrendszerem. Nem gondoltam
volna, hogy majd hiányod, mint
jelenléted mutációja, mégis leterít.
Nem bírják kilökni a limfociták.
Az inváziót, mint az elveszett nyáját,
valami felhajtóerő újra és újra visszatereli.

Tatár Sándor

HIÁNYOSSÁGOK AZ ARTISTAKÉPZÉSBEN

A világ nem bűvészkalap.
Fekete doboz inkább.
Mégis: egyetlen esélyünk/reményünk: kihúzni
a boldogság fehér nyulát.
Szaporodnak a ráncok az amatőr bűvészek arcán,
kezükön májfoltok;
olyik már régóta a saját/sajátnak hitt nyulának

fülét szorongatja –
 a legtöbb kéz kétségbe(*hiszen a függöny,*
a függöny!)esetten kotorász;
 a csillagállást okolja, az időjárást, a szembe vakító
 reflektorokat, a fehér kesztyűt (érzéketlen ujjbegyek!).
 Nem bűvészkalap a világ.
 Még ha a kincstári optimizmus azt hirdeti is,
 hogy elég nyúl van benne
 – cáfolhatatlan. De igazolhatatlan is.
 Egy biztos: mellényülésben nincs hiány.

ÚJ OPERÁCIÓS RENDSZER; AZ KÉNE! MEG MENTÁLIS FOGKRÉM.

Elkapott, haj, érzem, most kel
 -lene nagyon egy új szoftver,
 új program, új kiterjesztés,
 hogy fel- avagy kiengednék:
 ki tudja, vajh, holnap lesz még
 más, vagy recsegő ereszték
 lesz csak, s benne szétdúlt szoftver,
 melyet *már senki* nem ront el...
 De nincsen, csak ez a régi –
 reményem sincs lecserélni;
 ha lefagyna, elviselném
 (bár nem jó, ha semmi sem mén).
 De nem lefagy; megbolondul –
 jaj, de szöknék e porondrul!
 Ám, mint ásóvágta pondró,
 lettem *kényszer*-önsorsrontó.

Vagyok: magam akadály, a
 nem gondolok nyaralásra,
 kotdazúrre, síszünetre,
 nem bánt kopott ízület se;
 sokkal jobb így is a hardver –
 orvos sajnálkozva hajt el;
 szolgálnak még inak, csontok,
 tartják az ostromlott frontot,
 tüdő, szív, máj elműködget,
 híján most még nagy zúróknak,

néz a szem, az orr szimatol,
a fül hall, a száj kipakol,
de csak mit nem fojt magába
a psziché, az ostobája!
Emésztének gyomor, belek;
a test, lám, nem nyomortelep –
csak a szoftver, csak a szoftver!...
Mentsek? Milyen adatot kell!?

Kozák Gyula

VAJDA JÚLIA – VAJDÁÉRT (II)

1941–1982/86

Újra itthon

Júlia 1963 tavaszán szorongásokkal telve tért vissza Magyarországra, mert a Vajda-életmű 152 fontos darabja Párizsban maradt, s tudta, hogy lehetőségei rendkívül korlátozottak. Bálintné ekkor már ostromolta Aczélt – aki Bálint Endrének volt társa a zsidó árvaaházban –, hogy szerezzen nekik műtermet. A Rottenbiller utcai összecsúszás – amelyről a kívülállók oly lelkesen emlékeznek meg – egyre elviselhetetlenebbé vált valamennyiük számára, annál is inkább, mert a Jakovits ikrek is már-már felnőtté váltak, Bálint István igazi felnőtt volt, feleséggel, s az alkotásnak, festésnek, szobrászatnak a lehetősége minimálisra zsugorodott. A három művész egyre türelmetlenebbé vált.

Bár Júlia egy pillanatra sem hagyta abba az alkotó tevékenységet, de ehhez társult a lehetőségek növekedésével a Vajda-életmű menedzselése. Elkerülhetetlenné vált a Vajda-életmű teljes feldolgozása, feltárása. S elkerülhetetlenné vált a rendkívül rossz állapotban lévő művek restaurálásának megkezdése is. Vajda művei rossz minőségű papírra készültek (a máig ismeretlen helyen lévő olajképek kivételével), amelyek a történelem viharában szakadozottá, rongyossá váltak, a papírban lévő sav kikezdte magukat a rajzokat, pasztelleket, temperákat is. A feladatokat sorba kellett volna rendezni, de azokat az élet rendezte el. Mándy Stefánia és Körner Éva voltak korábban azok a művészettörténészek, akikre számítani lehetett, akik felkészültek, kellően tekintélyesek voltak, és kiálltak Vajda mellett. Időközben azonban kikerült az egyetemről egy fiatal generáció, olyan kiválóságok, akik a következő évtizedek képzőművészetének hazai recepcióját alapvetően képesek voltak befolyásolni, s akikre a kortársak és az idősebb modernnek egyaránt számíthattak. Passuth Krisztina, Kovalovszky Márta, Kovács Péter, Perneczky Géza, majd Beke László volt a fiatal művészettörténészek modern művészet iránt elkötelezett és kellően harcos „csapata”. S ott volt a szerkesztőként dolgozó festő-író Karátson Gábor, valamint a régi és hűséges barát, Dévényi Iván is. De ekkorra már a korszak legismertebb művészettörténésze, Németh Lajos is ki mert állni Vajda mellett. A nagypolitikában fokozatosan bekövetkező enyhülés e téren is támogatta a lehetőségeket.